

ÜLÉSI JEGYZŐKÖNYVEK.
SITZUNGSBERICHTE.

A pozsonyi orvostermészettudományi egyesület közgyűlése tartatott 1904. május hó 16-án.

Generalversammlung des Vereines für Natur- und Heilkunde am 16. Mai 1904.

Elnök Dr. Kanka Károly kir. tan. helyett, Dr. Ortway Tivadar alelnök, jegyző Dr. Fischer Jakab.

1. Elnök következő szavakkal nyitja meg az ülést:

Tisztelt közgyűlés!

Midőn szerencsém van a mai díszes közgyűlést megnyitni, nem munaszthatom el, hogy a természettudományok intenzív művelését Önök fogékony lelkére ne kössem. Mert mi tagadás benne, mi nem aknázunk ki a minket körülvevő természet kincseit oly mértékben, mint amilyenben mi azt megfeszítettebb szorgalom és odaadóbb ügybuzgóság mellett tehetnők. Akár tekintsük vidékünk földtani, akár növény- és állatrajzi viszonyait, könnyen meg kell győződnünk arról, hogy azok újabb okulásunkra, szaktudásunk fokozottabb fejlesztésére s ezzel egyetemes nemzeti művelődesünkre rendkívül gazdag adatkincseket rejtene magukban. A Kis-Kárpátok geológiai alakulásának ismerete még koránt sincsen befejezve, bár nem tagadhatjuk, hogy főleg külföldi, névszerint bécsi szaktudósok kutatásai azóta, hogy 1865-ben a nagyobbára a cs. és kir. birodalmi geológiai intézet felvételei szerint összeállított földtani térképet kiadtuk, igen nevezetes eredményeket mutatnak fel. A palaeontológiai eredmények, bár nem mondhatjuk azokat jelentékteleneknek, tekintve dr. Kornhubernek a fejlábuokról, dr. Toulának a foraminiferákról, dr. Pantocseknek a bacilláriákról közzölt kutatásait, mégis azt hiszem, hogy még messze állnak a befejezéstől. Temérdek anyagot tartalmaznak még ismeret-

lenül a földrétegek s rajtuk, pozsonyi szaktudósokon állana, e titkon rejlő gazdag anyagot feltárni s nem arra várni. hogy e tekintetben is idegenek előzzenek meg, mert minél több irányban megelőztetjük magunkat, annál érzékenyebben kell beismernünk a saját szellemi inferioritásunkat. Évtizedek előtt a legörvendetesebben indult meg környékünk florájának kutatása. Nem e szemrehányásképen hangzik, ha azt konstatalom, hogy eltekintve gomba- és moszat-virányunktól körülbelül ma sem tudunk sokkal többet az ismeretek e mezején, mint amennyire évtizedek előtt élt elődeink tanítottak. Ami vidékünk a keleti és nyugati növényregió határmesgyéjén, a tüzesebb megfigyelésre temérdek jelenséget szolgáltat; azon botanikai rejtélyek, melyeket hazai floránkban egyes fajainak szórványossága avagy izoláltsága tekintetében észlelünk, talán éppen a mi területünkön kaphatják meg tudományos megfejtésüket. A hegyi, dombi, ligeti, erdei és rónasági virány gazdag csoportokban és válfajokban környékez s szinte varázserővel szólít a buvárlati munkára. Ezért tehát nagy kötelességünk volna a kínálkozó alkalmat úgy önművelődésünkre, mint hazai tudományunk körének tágitására odaadó munkakedvvel felhasználni. Ugyanily értelemben kell szólanom faunánk műveléséről is. Ki sem lehet mondani, hogy a kínálkozó alkalommal szemben mennyi teendőnk volna éppen e téren. A bélnélküliek és a véglények sfarájában alig vannak említésre méltó megfigyeléseink. A férgek köre jóformán ismeretlen előttünk. Az izelt-lábuak köréből egész csoportok kutatása alig jutott túl a kezdeményezésen. Azóta, hogy boldog emlékü dr. Böck György összegyűjtötte pókféléinket, e téren semmi újabb haladást sem jelezhetünk. Az általa összegyűjtött arachnoida-anyag még csak meg sincs kritikailag határozva, mire pedig égető szükségünk volna, miután az ő determinációi még a Thorell fellépése előtt való időből valók. Csoda-e, hogy Böck sok évi fáradozásának eredményei mai napig sem vált arachnoida-irodalmunkban közkinccsés! De még a könnyebben hozzáférhető gerincesek és puhatestűek köreinek egyes ágaiban is tömérdek pótolni valónk volna. Madártani megfigyeléseink, melyeket Chernel István megyénk területén oly érdekesen kezdeményezett, megszakadtak, amióta e jeles tudós vidékünkötől megvált. Azon

kecsegtető szép kutatás, melynek tanulságos eredményeit csigák és kagylók tekintetében dr. Szép Rezsőnek köszönhetjük, folytatás nélkül maradt mai napig. Mennél továbbra halasztjuk a kutató vagy pótló munkát, tudásunk annál fogyatékosabbá alakul, mert hiszen flora és fauna nem csupán floristikai és zoologiai szempontból fontosak, hanem tisztán fauna- és floratörténeti szempontból is, mert már is nagyérdekű adatokkal mutathatni ki az egyes fajok eltűnését avagy geográfiai helyváltoztatását.

Mindezeknél fogva tehát tisztelt uraim, orvosok, tanárok és szakemberek, lássunk nemes ambícióval, lángoló hévvel azon szívet s elmét képző hazafias, hasznos munkához, mely nemcsak boldogító öntudattal fogja majd keblünket eltölteni, hanem amely igazolni is fogja a jövő nemzedék előtt, hogy mi munkáselődeink méltó utódjaivá lenni törekedtünk!

A jelenlevők a megnyitót zajos tetszéssel fogadják.

2. Titkár felolvassa következő jelentését:

Tisztelt közgyűlés!

Midőn az elmúlt év eseményeiről beszámolok, mindenek előtt örömmel mutatom be épen sajtó alól kikerült legújabb közleményeinket, mely nemcsak hű tükrét mutatja tudományos működésünknek, de öröndetes jele annak is, hogy tevékenységünk meddő nem volt. Immár évről évre adhatunk magunkról életjelt, közleményeinket szétküldjük a világ minden tájára és évről évre nagyobb lesz azoknak a tudományos társulatoknak száma, kikkel csereviszonyban állunk.

Mint a közleményekből kivehető az elmúlt évben egy közgyűlést tartottunk, a természettudományi szakosztály 8 és az orvosi szakosztály is 8 ülést tartott. Az üléseken tudományos témák lettek fejtegetve vagy fontosabb orvosi esetek kerültek bemutatásra. Mint előadók vagy bemutatók szerepeltek a természettudományi szakosztályon Rovara Frigyes, Antolik Károly 2-szer, Bittera Károly, Dr. Pantocsek József, Schnürer Leo, Krzi Ágoston és Frideczky Árpád, az orvosi szakosztályon Dr. Dobrovits Mátyás 5-ször, Dr. Hecht Dávid, Dr. Lippay Sándor, Dr. Velits Dezső 3-szor, Dr. Schmid Hugo 3-szor, Dr. Munker Henrik, Dr. Guttmann Lipót és Dr. Kováts Lajos.

Azt hiszem csak kötelességet teljesítünk midőn nevezetteknek hálás köszönetünket nyilváníthatjuk.

Hálásan kell megemlékeznünk a muzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségéről, amely az idén is a magas kormány-nál muzeumunk számára 500 korona évi segélyt eszközölt ki.

Igen tanulmányos volt egy múlt évi november hó 8-án Diószegre tett kirándulásunk, mely a nagyszabású cukorgyár megtekintésére szolgált és mely kirándulást a gyár-igazgatóság előzékeny szívesége folytán kellemes emlékezésben fogjuk tartani.

Ami a tagok létszámát illeti úgy az tizenöttel szaporodott. Evvel szemben azonban 12 apadás van úgy, hogy a tényleges szaporodás csak 3. A tagok jelenlegi létszáma 183. Szomorú szívvel jelentem, hogy a halál 4 tagot ragadott ki körünkől. Még pedig Kuchynka Tivadar fogorvost, Dr. Öhler Ábrahám malackai járásorvost, tb. megyei főorvost, Dr. Steinmeyer József pozsonyi gyakorló orvost és végül Dr. Tandlich Jakab volt morvaszentjánosi járásorvost. Engedjék meg, hogy gyászunk jeléül helyeinkből felemelkedjünk. (Megtörténik).

Tisztelt közgyűlés! Mielőtt jelentésemet befejezném, kötelességemnek tartom figyelmöket egy fontos körülményre felhívni, melynek kapcsán a válaszműny nevében indítványt is tenni bátorodom. 1906-ban ötven éve lesz hogy egyesületünk megalakult, ezt a félszázados évfordulót nem ünnepelhetjük méltóbban, mintha egy díszes emlékkönyvben nemcsak beszámolunk a mi tevékenységünkről, de azt a haladást is igyekezzünk bemutatni, amelyet 50 év alatt Pozsony városa és környéke tett. Az emlékkönyvben azonkívül még önálló dolgozatok is fognak megjelenni. Ezen körülbelül 40—50 ívre terjedő munkának költségei 4000 koronában lennének megállapítandók, amely összeg nagyobbára, miután nekünk sajnos vagyonunk nincsen és erre a rendes budgetben fedezetet nem találunk, nagyobb szabású gyűjtés útján volna beszerzendő.

A válaszműny egy gyűjtő- és egy szerkesztői bizottságot már ki is küldött, kik a jubileum ünnepelését a jelzett módon vélik megejtendőnek. Természetes, hogy az ünnepély egy ünnepi közgyűlés keretében folya le, melyhez hatóságok és mindazon tudományos társulatok volnának meghivandók, melyekkel csere-

viszonyban állunk. Indítványom tehát, hogy bizassék meg a választmány a jelzett emlékmű kiadásával és utasíttassék, hogy a jubileum ünnepléséhez a kellő intézkedéseket haladéktalanul kezdje meg úgy, hogy azok előhaladásáról már a legközelebbi közgyűlésen számoljon be.

Midőn jelentésemet ezennel bevégezném, nem marad más hátra, mint annak a reménynek adni kifejezést, hogy egyesületünk tevékenysége a jövőben sem fog lankadni és annak az óhajnak, hogy tekintettel nagy elfoglaltságomra a titkári hivatalt más érdemesebb kezekbe betenni kegyeskedjenek. Kérem jelentésemet tudomásul venni.

A közgyűlés a titkár jelentését tudomásul vette és a választmányt a titkár indítványának elfogadásával a kellő intézkedések megtételével megbízta.

3. Ammon Gyula pénztáros felolvassa pénztári jelentését, melyből kitűnik, hogy az elmúlt esztendőben az összes bevétel 2945 korona 25 fillér volt, melylyel szemben a kiadások 2247 korona 63 fillérre rúgtak. Az idei költségelőirányzat 2086 korona kiadást irányoz elő. A pénztári jelentés szó szerint így hangzik:

Igen tisztelt Közgyűlés!

Van szerencsém az alábbiakban az elmúlt 1903-iki évről a pénzügyi kimutatást előterjeszteni, e szerint volt:

December 31-én 1903.

Rainer alap	1000 K	K	fi.	Kiadások voltak:	K	fi.
Egyenleg 1902-ről	1003.85			Különféle		194.70
I. Takarékpénztártól	200.—			Egyleti szolgák fizetése		
Tagdíjak után	1203.84			és 2% jutalék		453.12
Kamat	37.56			Wigand F. K. nyomda		
Vallásministeriumtól a				számlája		1143.12
muzeum részére	. 500.—			Muzeum részére		311.39
	<u>K 2945.25</u>			Iroda költség		86.26
				Világítás és fűtés		. 59.04
					<u>K</u>	2247.63
				Egyenleg		697.62
					<u>K</u>	2945.25

E szerint a folyó 1904-iki évet 697 Kor. 62 fillérrel kezdjük meg.

Tagdíjat fizettek 148-an egész évit és 3-an fél évit.

A folyó évi költségvetést illetőleg a következőket van szerencsém a tisztelt közgyűlésnek előterjeszteni.

Bevétel lesz:		Kiadásaink lesznek:	
Rainer alap	1000 K		K fill.
	K fill.	Egyleti szolgálk fizetése	450.—
Egyenleg	697.72	Nyomda költség	900.—
I. Takarékpénztártól	200.—	Muzeum számára	536.—
Tagdíjak	1200.—	Iroda költség	100.—
Kamat	36.—	Világítás és fűtés	60.—
Vallásministerium adománya	500.—	Különféle	40.—
	K 2633.62	Egyenleg	547.62
			K 2633.62

A közgyűlés a pénztáros jelentését tudomásul vette és neki a felmentvényt megadta.

4. Titkár felolvasta Liebleitner János ny. igazgató könyvtáros levelét, melyben munkásságáról jelentést téve, tekintettel agg korára lemondását jelentette be.

A közgyűlés a lemondást sajnálattal tudomásul vette és a könyvtárosnak eddigi buzgó tevékenységeért köszönetet szavazott.

5. Feigler Ferenc muzeumőr olvasta fel igen érdekes jelentését a muzeum mostani állapotáról, mely jelentésből kiemeljük, hogy a muzeumban összesen 22878 tárgy van, 31 csoportra elosztva. A muzeumot, bár csak nyáron vasárnap és ünnepnapon van nyitva, 3658 személy látogatta. A muzeumnak a lefolyt évben Labacher János, Mergl Károly, Bogsch János, Klempa Gabriella, Ebersz Oszkár, Zitkó Károly és Schlemmer Károlyné összesen 183 tárgyat ajándékoztak. A jelentés különben szó szerint így hangzik:

Igen tisztelt közgyűlés!

Midőn a lefolyt évről jelentést teszek működésemről, kegyeskedjék a következőt becses tudomásul venni.

Legfőbb törekvésem oda irányul, a természetrajzi gyűjteményt azon álláspontra emelni, hogy minél több érdeklődést keltsen a közönségnél.

S ha nem is sikerült a tisztázás és rendezés munkáját oly módon kieszközölni, a milyenben kívánatos volna, akkor kevésbé az akarat mint inkább ama sok idő és kellő helyiségek hiányában keresendő, melyet ama óriási munka igényel. Dacára annak már igen sok történt s kérem az egyesületünk igen tisztelt tagjait időről időre a muzeumi helyiséget felkeresni s munkálkodásomról személyesen meggyőződni.

Hálás köszönettel kell megemlékeznem ama 500 koronányi segélyről, melyet a lefolyt évben is a magas kormány részéről gyűjteményünk szaporítására kaptunk. Az összeget teljesen fel is hasznaltam a kitűzött célra. Beszereztem azon 1 drb. gyöngytyúkot, (illetőleg kitömettem), 1 drb. mezei nyulat, 1 drb. házi macskát, 1 drb. óriási kangurút, 1 drb. közönséges fókát, 1 drb. paradicsom madarat, 1 drb. flamingót, 1 drb. zenés hattyút, 1 drb. törpe tűzokot és 1 drb. sávós hienát. Azonfelül szükségesnek tartottam kizárólag csak muzeumi használatra kézi könyvtárt létesíteni s ezen célra beszereztem: Dr. Szabó József ásványtanát; a madarak hasznáról és káráról című művet Hermann Ottótól, Synopsis des Tierreiches Dr. Leunistól és Die Raupen der Schmetterlinge Europas Dr. Spuler és Dr. E. Hoffmantól. Ezen könyvtárt Dr. Ortway Tivadar Pozsony vármegye »állatvilágja« című művével is gazdagította meg, mely nemeslelkű adakozásért legbensőbb köszönetemet e helyen nyilvánítani kedves kötelességemnek tartom. A könyvtár tartalmaz 14 művet 18 kötetel. Mergl Károly tanító úr mint a múlt évben a lepkegyűjteményt, úgy ez évben a bogárgyűjteményt rendezés alá vette, miért is szintén köszönetemet bátrkodok itt nyilvánítani.

Magam pedig rendeztem a csigákat és kagylókat, a rákféléket, burányokat és madártojásokat. A gyűjtemény új leltározását úgyszólván már teljesen befejeztem. Minden egyes tárgyat új számmal és névjegygyel láttam el, mely a leltárral és a cédulás katalógussal teljesen egyezik. Minden újból beszerzett vagy átvett tárgyat lelkiismeretesen elkönyveltem és a tárgyra vonatkozó szükséges jegyzetekkel láttam el.

Kényelmesebb elhelyezés céljából a nagyobb és szembe-tünőbb tárgyakat faállványra erősítettem úgy, hogy azok a néző közönségre is tetszetősebb benyomást gyakorolnak mint azelőtt, a mikor a tárgyak csak egyszerűen egymás mellett feküdtek. Így ki is van zárva ama lehetőség, hogy a névjegyek elszórodjanak vagy egészen elveszenek mint az eddig sok tárgynál történt. A névjegyek az állványhoz vannak erősítve és ugyanazon számmal ellátva, mely szám alatt a tárgy leltározva van.

Az egész gyűjteményt 31 csoportra osztottam fel. A csoportozás a következő:

Ezen csoportozás szerint van összesen 22878 darab. De ezen felül van még körülbelül 500 darab, a melyet a csoportokba még nem értem rá, de reménylem, hogy a jelen évben még ezt is végezhetem.

Köszönettel kell megemlékeznem még ama nemeslelkű adakozókról is, a kik gyűjteményünket is egyes tárgyakkal szaporították.

Labacher János cserépfedőmester úr adott 7 drb. ásványt, Mergl Károly 1 drb. szienitet a Banátból, 1 drb. kövületet D.-Ujfaluból, 2 drb. mészkövet, 1 drb. ausztriai siklót, továbbá a darázsbibliológiát spirituszban, 1 drb. pókót és 40 drb. lepkét a pozsonyi környékből. Bogsch János nyug. reáliskolai tanár 125 drb. microlepidopterát 66 fajjal adományozott. Klempa Gabriella polgáriskolai igazgatónő 1 drb. ehető gombát (*Poly-pyrus frondosus*), Ebersz Oszkár 1 drb. nevető sirályt, Zitko Károly alezredes úr 1 drb. gyöngytyúkot, Schlemmer Károlyné 1 drb. *Dreissena* góciányt, összesen 183 darab.

Végül kell még jelentenem, hogy a muzeum közlátogatásra nyitva volt május hó 1-jétől szeptember hó végéig minden vasárnap és ünnepnapon 9—12-ig s hogy ezen idő alatt 3658 személy a muzeumot látogatta.

A közgyűlés a nemes adakozóknak köszönetet szavazott és a muzeumőr jelentését tudomásul vette.

6. Elnök a tisztviselők nevében leköszönvén, helyét a kor-elnöknek — Fésűs György dr. kir. jogakadémiai igazgatónak adta át, kinek indítványát, hogy a régi tisztviselők ismét megválasztassanak, a közgyűlés egyhangulag elfogadta. Csak könyv-

tárosnak választották meg Mergl Károly népiskolai tanítót. Ezután dr. Ortway Tivadar ismét elfoglalván az elnöki széket a maga valamint tisztársai nevében megköszönte az újból nyilvánult bizalmat.

7. Ezután Dr. Kováts Ferenc jogakadémiai tanár megtartja előadásait a primitív népek halandóságáról. Mindenekelőtt megemlékszik azon befolyásról, amelyet a természettudományok közelmúlt haladása a szellemi életre tett. Sok az ú. n. szellemi tudományok körébe tartozó probléma, új és meglepő megoldást nyert azáltal, hogy ezen tudományok vizsgálódási körében befogadták a természettudományi kutatás módszereit. Darwin, Spencer, Haeckel, Wundt, Virchow és mások egészen új irányba terelték a szellemi, különösen a társadalmi tudományok vizsgálódásait. A társadalomtörténet terén tán legkésőbbben, de annál alaposabban jött létre azon nézetforradalom, amelyet a természettudományi felfogás kiterjesztése eredményezett. Különösen kitetszik az a társadalom őstörténetének újabb művelésénél, a hol párhuzamosan kezdték értékesíteni azon tanulságokat, amelyeket egyrésről az archaeologia és a művelődéstörténet, másrésről pedig az összehasonlító ethnografia, az anthropologia és demografia nyújtottak.

Az emberi társadalom őstörténelmének egyik fontos alapproblemája az őstársadalmak halandósága. Ennek megítélésére azonban az archaeologia és a művelődéstörténet épen semmi anyagot sem szolgáltat, s ezért kizárólag azon adatokra kell támaszkodnunk, amelyeket a jelenkorban élő primitív vagy ősnépekről gyűjthetünk. Ez adatok első sorban természettudományi jellegűek. A társadalomtörténet művelői a természettudományok bűváraitól kapják azokat, de szintén nem oly bőségesen, oly kifogástalan megbízhatósággal, amint azok például a modern kulturnépek halandóságának megítélésére rendelkezésünkre állanak. Nagyobbára csak az általános tényezőket fedezhetjük fel, amelyek a halandóság mérvét befolyásolják. Ezen tényezők két csoportba oszthatók. Az első csoportba utaljuk azokat, amelyek folytán a primitív társadalmak tagjai céltudatosan elpusztíttatnak. Ide sorolandó 1. a gyermekölés szokása, amely igen sok primitív népnél figyelhető meg (gyermek elhagyása, kivetése, vagy éppenséggel megöletése), — 2. az aggok és betegek elhagyása, mint szintén igen elterjedt

szokás, — 3. emberáldozatok vallási célokból, különösen a halotti toroknál, — s 4. rablások és háborúskodás. — A második csoportba tartoznak azon tényezők, amelyek hatása alatt az egyének életének az ú. n. természetes halálokok vetnek ugyan véget, de amelyek hatása különösen abban nyilvánul, hogy sokan az emberi átlagos életkor elérése előtt időnekelőtte halnak el. Ide tartozik: 1. a gazdasági állapot bizonytalansága, amely gyakran éhínségeket idéz elő; 2. a nők sanyarú helyzete, amely sok izben a népek elkorcsosodására vezet; 3. a temetkezés a lakóhelyeken, vagy azok közelében, mint járványok, (pl. Indiában a pestis) előidézője. Mindkét csoportba csak azon tényezők soroltattak, amelyekre a művelődés haladása jelentékenyen és érezhetően hat, míg azon tényezők, amelyek többé-kevésbé egyenletesen hatnak az emberiség halandóságára a művelődés minden korszakán keresztül, ezen vizsgálódások tárgyaivá nem tételtek. Ha a primitív népek kultúráját összefüggésbe akarjuk hozni az itt felsorolt halandósági tényezőkkel, úgy minden esetben közvetlen kapcsolatokat fedezhetünk fel. E kapcsolatok mind az anyagi, mind a szellemi kultúra terén észlelhetők. Előadó ezen általános ismertetés után kifejtette, hogy mikép alkalmazandók az ethnografia ezen tényei a társadalomtörténetben. A teljes azonosítás helytelen és nem szabad elfogadnunk azon, kivált a szocialista írók által hangoztatott feltevést, hogy minden kulturnép egykor ugyanoly viszonyok között tengődött, mint az itt ismertetett ősnépek. Egyes halandósági tényezők túltengése megakasztotta a primitív népek szaporodását, s ezáltal hátráltatta művelődésüket. Más tényező pedig éppenséggel ethikai és szociális elfajulás eredménye, s bizonyos, hogy a modern kulturnépek ősei, ha ugyan sokkal nem, de némileg szelidebb erkölcsűek voltak, mint a pápuák vagy az aitóok. Végül pedig figyelembe veendő azon befolyás, amelyet a változó külkörnyezet a halandósági tényezőkre gyakorol.

A közönség előadót zajosan megéljenezte elnök előadónak élvezetes előadásáért köszönetet szavazott.

8. Elnök az ülést bezárja.

A természettudományi szakosztály ülései 1904-ben.
Sitzungen der naturwissenschaftlichen Abtheilung im
Jahre 1904.

Első ülés 1904. január 25-én.

Elnök: Antolik Károly. Jegyző: Szép Rezső.

Tárgysorozat:

1. Feigler Ferenc muzeumőr bemutatja a természetrajzi muzeum részére beszerzett tárgyakat. Az egyes kitömött állatok szép példányai és a hozzáfűzött érdekes magyarázatok a hallgatóság figyelmét mindvégig lekötötték.

2. Antolik Károly előadást tart ezen címen: „Az alagutakról“. Az első alagutat 80 évvel ezelőtt a Themse alatt építették és az egész világ élénk érdeklődésével kísérte ezt a művet, melynek építése 21 esztendeig tartott. Brunel M. J. francia mérnök volt ennek az alagutnak a mestere és az ő érdeme egyáltalában, hogy az alagutak lehetőségét gyakorlatilag demonstrálta. Ez az alagut, melynek ő adta a „tunnel“ nevet 380 méter hosszú. Falai 16 méter szélességűek, 13 méter magasak és 90 cm. vastagok. A két belső, egymást érintő henger 12 méter átmérőjű, 5 méter magas és 7 méter széles. Egyrészt gyalogjárónak, másrészt meg kocsitnak szolgálnak. Egy 30 lóerejű gőzgép emelte ki a vizet és a földet ebből az alagutból, mely 20 méter mélységbe lett a földbe süllyesztve. Előadó igen érdekesen ismerteti az építkezés részleteit, a nehézségeket, melyekkel küzdeni kellett, míg a 12 millió koronába kerülő mű elkészült. Ezután áttér előadó az újabb időkben épített nagyszerű alagútakra, melyek az alpesekben a Siere Nevada hegységben épültek. A folyton haladó technika — így fejezi be előadását — lehetővé fogja tenni, hogy a tenger alatt is

építsenek alagútakat. Calais-Dover, Gibraltar-Centa és Konstantinápoly meg Skutari közötti tengerszorosok lesznek valószínűleg az első helyek, hol ilyen alagutak építtetni fognak. A hallgatóság az érdekes előadást mindvégig feszült figyelemmel kísérte és végül előadót zajosan megéljenezte.

Második ülés 1904. február 7-én.

Elnök: Antolik Károly. Jegyző: Dr. Kováts Ferenc.

T á r g y:

Krziž Ágoston nyug. cs. és kir. százados tart előadást a napfoltokról, illetőleg a napnak vulkanizmusáról. A napfoltokat 1611 elején Fabricius és röviden utána Scheiner és Galilei fedezték fel. Változó helyzetük-nél fogva eleintén kis bolygóknak tartattak, azonban már Scheiner felismerte a tűneményt és a nap forgásának törvényeit is levezette. Mai nap tudjuk, hogy a napfoltokat a nap vulkanizmus eredményezi, amelynek tűneményei annyiban különböznek a föld vulkanizmusától, hogy abban csupán lég-nemű testek kitörései szerepelnek. A napfoltok változnak, gyakran igen sok folt tarkítja a nap felületét, amely másszor teljesen tiszta. A nap teste a sötétebb színű magból (umbra) és az azt környező udvarból (penumbra) áll, a napfoltok pedig úgy keletkeznek, hogy a nap magjából kitörő erupciók átszakítják a penumbrát. Értekező továbbá tüzetesen ismertette a fáklyáknak, koronának és protuberanciáknak nevezett nap-jelenségeket, végezetül pedig azon felvételeket mutatta be, a melyeket ő maga végzett mult év november hava elején, mikor is alkalma nyílt a legfontosabb naptheóriák (Herschel, Kirchhoff, Zöllner) ismertetésére. A jelen volt közönség feszült figyelemmel hallgatta az érdekes előadást és annak befejezése után az előadót zajos ovációban részesítette.

Harmadik ülés 1904. március 7-én.

Elnök: Schmidhauer Antal. Jegyző: Szép Rezső.

T á r g y:

Dr. Schwicker Alfréd tanár előadást tart a pozsonyi vízről és a városi vízművekről. Az előadás tulajdonképen csak

bevezetése egy erre vonatkozó nagy műnek, de ezért már ebben a részben is sok tanulságos dolog volt. Mindenekelőtt tisztázza azt a sokat vitatott kérdést, hogy a vízvezetéki víz a Duna vizével valamilyen összeköttetésben állana, amennyiben az a wieni alpesi medencével szoros összeköttetésben van és Duna vizétől geologilag is el van választva. Kimutatja továbbá a víznek bakterium-mentességét és felemlíti azt a nagy horderejű tényt, hogy a víz szerves anyagokat alig tartalmaz, tehát minden tekintetben megfelel azon egészségügyi kívánságoknak, melyeket manapság a jó ivóvízzel szemben támasztunk. Előadót a jelenlevő hallgatók zajos ovációban részesítették.

Negyedik ülés 1904. október 20-án.

Elnök: Antolik Károly. Jegyző: Szép Rezső.

T á r g y:

Dr. Kováts Ferenc előadást tart a pozsonyi arany-leletről. Annak idején híre járt, hogy f. évi július hó 15-én valami Kosa Valentin nevű munkás a Mária-Terézia út 34. sz. ház előtt csatornázási munkálat közben körülbelül 3 méter mélységben egy edényre bukkant, mely tele volt kisebb-nagyobb aranyérmekkel. A munkás nem ismerve az érmek értékét, haza vitte azokat és otthon a gyermekei játszottak vele, többet el is ajándékozott, míg végre a rendőrség tudomást szerezvén a leletről, 132 darabot őrizetébe vett. Az érmeket először a városi főpénztárba helyezték el, majd később megkérték előadót mint ismert numismatikust, hogy állapítsa meg az érmeknek értékét és azoknak történeti adatait. Dr. Kováts Ferenc mindenekelőtt megállapította, hogy az érmek nagyobb-részt a XIV. századból valók. Vannak közöttük igazi fiórenci aranyak, érmek Róbert Károly, Nagy Lajos, Zsigmond, Mária királyné, I. Mátyás, II. Ulászló idejéből, továbbá angol aranyforintosok III. Eduárd, IV. Henrik idejéből és velencei érmek. Igen érdekesítő volt Dr. Kováts Ferenc azon fejtegetése, hogy hogyan kerülhettek ezen érmek annak idején a föld alá. Ott, ahol az érmeket találták, régente a víztorony állott, mellette pedig a révnek vámházikója. Figyelemre méltó ez a körülmény, mert a talált érmek között angol és velencei pénzek is vannak,

melyek pedig annak idején Magyarországon nem igen voltak forgalomban. Valószínűleg idegen kereskedők hozták ezeket Pozsonyba, kik átkelve a Dunán, a vámházikónál levő pénzváltónál magyar pénzre váltották át az idegeneket. Pozsony 1420—1440. években, midőn körülbelül az érmekeket elásták, folyton szintere volt a husszita támadásoknak. Lehetséges, hogy valamelyik pénzváltó egy ilyen husszita támadás alkalmával elásta a pénzét a földbe, vagy talán rablók rejtették el ily módon rablott zsákmányukat. Az érmekek tehát körülbelül 500 évig nyugodtak a föld mélyében. Az aranyérmekek még igen jó állapotban vannak és legtöbbszörre $23\frac{3}{4}$ karát aranytartalmuk van. Előadó ezután még részletesen magyarázta a középkori érmekek készítésének módját, különösen a magyarokét, melyek nagy aranytartalmuknál fogva igen nagybecsűek voltak a középkorban. A mindvégig szerföltött érdekfeszítő előadást lelkesen megéljenezték.

Ötödik ülés 1904. október 24-én.

Elnök: Antolik Károly. Jegyző: Dr. Kováts Ferenc.

T á r g y:

Klatt Román főgymnáziumi tanár előadása a Tesla-féle áramokról. Előadásának lényegét a következőkben ismertetjük. Szapora váltakozással bíró váltakozó áramok más tulajdonságokkal bírnak, mint az egyenáramok. Az előadás célja a főbb tünetmények bemutatása volt. — Nevezett áramok előállítására egy leydeni telep kisütő szikráival történt. — Ha a kisütő áramkört vastag rézsodronynyal röviden zárjuk és egy izzólámpa két végét hozzáérintjük, akkor az világítani fog — jöllehet rövidzárlat van. A nagyszaporaságú áramok tudniillik nem hatolnak be csak kis mélységig az ellető vezető tömegébe és főként annak felületén haladnak tovább, úgy hogy onnan azután a rövidzárlat dacára elvezethetők. Ez az elektromos impedancia jelensége. A nagyszaporaságú áramok indukáló hatással is bírnak. Ezek az indukált áramok azonban — jöllehet tetemes erősséggel bírnak — az emberi testre nézve teljesen ártalmatlanok. Bemutatta ezt az előadó egy embermagasságú tekercscsel, melybe valakit beállított. Indukáló hatásuknál fogva

ezek az áramok feltranszformálhatók (hosszú szikrák). A kisülés jelenségei, melyek ennél a magas feszültségnél mutatkoznak (kb. 20,000 Volt) az elektromosságnak az összes csúcsokból, szögletekből és drótokból való kisugárzása bojtos szikrák alakjában, ami különösen sötétben szép látványt nyújt. Ezeket a magas feszültségű áramokat minden veszély nélkül átvezethetni az emberi testen, amelyre éppen nagy szaporaságuk következtében ártalmatlanok. A transzformatort környező tér u. n. elektromos tér, azaz olyan tér, melyet elektromos hullámok minden irányban átjárnak. amit ritkított gázzal megtöltött üvegcsővekkel (Geissler-félékkel) lehet kimutatni. Ezek a csövek ugyanis abban a térben világítanak és pedig — ami nevezetes — minden áramhozzávezetés nélkül (nincsenek elektrodjaik). — Tesla ezeknek a csöveknek a fényében látta a jövő fényét. Kétség kívül a legideálisabb világítás, amennyiben nem kell hozzá izzó fonál vagy más anyag, sem pedig hozzávezető sodrony. Másrészt azonban még korántsem elégíti ki mindazokat a feltételeket, melyeket a modern világítással szemben támasztunk: első sorban, hogy intenzív és emellett olcsó is legyen. — A magas feszültségű szapora váltakozású áramokat gyógyításra is használják. Így pl. bizonyos bőrbetegségek gyógyítására. Az előadást, melyet számos és igen sikerült kísérlet illusztrált a közönség élénk érdeklődéssel és feszült figyelemmel kísérte és az előadót végül zajosan megéljenezte.

Hatodik ülés 1904. november 27-én.

Elnök: Antolik Károly. Jegyző: Szép Rezső.

T á r g y:

Feigler Ferenc múzeumőrnek előadása. Mindenekelőtt azon adományokról számolt be, a melyekkel a társulat muzeuma ez év folyamán magánosok részéről gyarapodott. Z i t k o Hermína úrhölgy a keleti tengerpartról borostyánkődarabokat és bogarakat hozott az egyesületnek, Schubert István 2 drb. magtörő pintyet (hím és nőstény), 1 gyönyörű biborgémet, 1 nádi ölyvet s egy léprigót ajándékozott. Ebers Oszkár, a ki Feigler igazgató fáradhatatlan buzgalommal s szakismerettel adott utmutatásai szerint végzi az arra alkalmas állatok

kitömését, egy-egy fülesbagoly, dolmányos varjú s kékcinkével kedveskedett, Wimmerné úrnő fűrészhal orcsontjával, Durvay K. a természet szeszélyének egy alkotásával nyolclábú és kétfarkú malaccal, Amon gyógyszerész úr halászcserrel és törpegémmel, Krammer Péter „rendes makóccal“, Schlemmerné úrnő pedig szép nagy teknősbékával gazdagította a muzeumot. Érkezett továbbá Hassmann Mária úrnőtől 1 drb fekete burány, (korall), Jelentsik táborszernagytól 1 drb alpesi cickány, továbbá ismeretlentől 1 drb komorán (sirály). Az adakozók sorában Kornhuber András udvari tanácsos több száz kőzetpéldány nagylelkű átengedésével is szerepelt. Az osztály választmánya a nemeslelkű adakozóknak hálás köszönetet szavazott. Ezen beszámolásnál Feigler igazgató a megjelent közönséget a konzerválásról, a gyűjtemények lajstromozásáról s egyéb idevágó ismeretterjesztő adatokról tájékoztatta s megragadta az alkalmat, hogy felhívást intézzen Pozsony művelt polgáraihoz, hogy a fent közölt buzgó adakozók példájára a helybeli természet-tudományi muzeum gyarapításához járuljanak hozzá, mert épen ezen magánadományok által, a melyek rend szerint helybeli leletekből származnak, Pozsony és környékének florája és aunája a muzeumban a legméltóbban képviseltetni fog és így ezen muzeum instruktív jellege mindjobban feltárul. Így nemcsak sok oly értékes darab kerülhet a gyűjteményekbe, amely vétel útján gyakran alig szerezhető meg, hanem az adakozók az által, hogy a lelet (fogás) idejét, helyét az egyesület tudomására hozzák (mely adatok közlésére itt is kérjük a közönséget adakozás esetében), a szaktudománynak hasznos szolgálatot tesznek.

Előadónak elnök érdekes bemutatásaiért és fejtegetéseiért köszönetet mondott.

1904. évi január 27-éről.

151

Az orvosi szakosztály ülései 1904-ben.

Sitzungen der ärztlichen Abteilung im Jahre 1904.

Első ülés 1904. január 27-én.

Elnök: Dr. Velits Dezső. Jegyző: Dr. Kovács Jónás.

1. Dr. Velits Dezső megnyitja az ülést és megnyitójában kiemeli, hogy az orvosi és természettudományok nagy haladása óriási feladatokat ró azok művelőire s azért szükséges a szellemi egyesülésnek ezen a helyén, hogy ne csupán casuisticus esetek mutassanak be, hanem a valamely irányban haladást jelentő tudnivalók egy előadás keretébe összefoglalva adassanak elő, hogy ez által a gyakorló orvos, mint modern orvos a szak-tudomány színvonalán maradjon.

2. Dr. Fischer Jakab: Miután az ülésekre gyorsíró nem jelentkezett, indítványozom, hogy a bemutató és előadó urak, mint eddig is, a jegyzőkönyvhöz való csatolás végett, autoreferatutumot adjanak be; továbbá, hogy esetleges discussio céljából casuisticus esetek legalább 5 nappal előbb bejelentendők.

Dr. Velits Dezső elnök ezt kötelezővé kívánja tenni, mire Dr. Fischer indítványát elfogadják.

3. Dr. Fleischer Emil: »Az orreldugulás és annak következményei« címen előadást tart. (Az előadás egész terjedelmében a jövő évi közleményeinkben fog megjelenni).

4. Dr. Velits Dezső bemutat egy totalexstirpatiával kiirtott carcinoma uterit. Amint már többször volt szerencsém e helyen a carcinoma uteri kérdésével foglalkozni, rámutatván arra a szomorú tapasztalatra, hogy nálunk e betegséggel a nők legnagyobb része már inoperabilis állapotban, arcán a kifejezett cachexiával, kerül a gynaecologus elé, ime itt egy még kezdetén levő carcinoma uterit demonstrálhatok.

A 44 éves nő már 1900 februárban metritis chronicával retroflexióval állott kezelésünk alatt az intézetben, amikor nyoma sem volt malignosus megbetegedésnek. Körülbelül egy év óta vannak rendetlen vérzései, véres kifolyása. A rák a jan. 27-én kiirtott valamivel nagyobb vastag izomzatú uterusnak hátsó ajkán egészen felszínes és jól határolt fekély alakjában mutatkozik, s elég hüvelyfalat is vele irtva ki, remélhetjük, hogy ép szövetben operáltunk.

Második ülés 1904. február 9-én.

Elnök: Dr. Pávai Vajna Gábor. Jegyző: Dr. Hardtmuth Károly.

Dr. Pávai felemlíti, hogy a mai ülés összehívására szolgáló »Értesítőbe« bizonyára hiba csuszott be, amennyiben az ülés kezdete $\frac{1}{2}$ 7 órára volt kitűzve. Kéri a jelenlevő tagokat, hogy az ülések időpontjára vonatkozólag érdemlegesen határozzanak.

Dr. Schmid indítványára egyhangulag elfogadják azt, hogy az ülés kezdete mindenkor pont 7 órakor legyen tekintet nélkül a jelenlevők számviszonyára. (Elfogadtatik).

1. Dr. Pávai alelnökké történt megválasztatása alkalmából hálás köszönetet mond a tagoknak az iránta ily módon nyilvánuló bizalomért és megígéri, hogy minden irányban igyekezni fog, hogy e bizalomnak teljes erejéből megfeleljen. Sokszor hallott ő olyforma nyilatkozatokat, hogy mi célja is az itteni orvosegyesületnek, mire való az, hisz teljesen felesleges. Az ily fajta okoskodást ő a maga részéről el nem fogadhatja, mert ha világot rengető eszmék e helyen nem is lépnek előtérbe, mégis orvosi téren a haladás oly óriási és rohamos, hogy ezen eszmék ápolására és fentartására mindenkor feltétlenül nagy szükségünk van. »Tot caput, tot sensus«. Ép az orvosi tudományok mai útvesztőjében az eszmék tisztázására felette alkalmas itteni működésünk, annak nagy célja, nagy haszna van. Öregbitsük tehát e helyen ismereteinket, ápoljuk a collegiális eljárást és bizzunk egymásban. Ily módon az egyesület külső fénye is mindinkább tündökölni fog. Ezzel megnyitja az ülést.

A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatik és hitelesítettik.

2. Dr. Kropil János előadást tart az »Oxygénterapiáról«. Ehhez az előadáshoz hozzászólnak.

Dr. Jáczy nem személyes tapasztalatból ugyan, de az irodalom tanulmányozásából kifolyólag nem foghatja fel oly optimistikusan az előadó úrnak az oxigénbelehelések hasznáról elmondott nézetét. Saját praxisában az utóbbi időben egy mérgezési esete volt világítógáz kiömlése és belélegzése folytán egy installateurnél, az eset azonban magától meggyógyult, még mielőtt az oxigénes készülék megszerezhető lett volna.

Dr. Pávai Gábor felhossa, hogy neki is személyes tapasztalatai vannak e téren, amennyiben az állami kórház belgyógyászati osztályán nagyobb számú betegeknél egy nagyobb ilyfajta apparátussal az igazgató úr szivessége folytán végeztek erre vonatkozólag kísérleteket. Ezen apparátus 1320 liter comprimált oxygént tartalmaz. Súlya 25 kilogramm, de ügyetlen, nehézkes, mert nincsenek oldalfoggantyúi s a tologatása kényelmetlen. Az eddig használt 30 literes tömlők sípval voltak ellátva, de nehezen beszerezhetők és szintén ügyetlenek voltak.

Felemlíti a már régebben használatos »Sabatière«-féle készüléket, amelynél oxyferrinből állítatik elő az éleny. A mi a saját tapasztalatait illeti, úgy eddigelé azt látta, hogy emphysemások, tüdővészesekeknél, szívbajosoknál, bronchitikusoknál, általában a légző és vérkeringési szervek bántalmainál az oxygén belehelése megkönnyebbülést szerez, szintűgy haldoklóknál is.

Egyébként hosszabb idő mulva további kísérletezéseinek eredményeiről még be fog számolni.

Harmadik ülés 1904. február 24-én.

Elnök: Dr. Pávai Vajna Gábor. Jegyző: Dr. Kovács Jónás.

Dr. Velits Dezső a f. évben megtartott első ülésben bemutatott carcinomás betegről referál, kinél total exstirpatiot végzett — portiorák volt, az uterus collum hátsó ajkán, teljesen jól határolva. Ez azon alak, melynél a régiebbek megelégedtek a supravaginalis amputatióval, ma már azonban az ép szövetben a total exstirpatiot végzik. Bemutatja a beteget.

Azután tuberculosis peritonei esetét mutatja be. 23 éves virgo, nagyfoku ascitessel, tüdők épek; szív, vesék, máj szintén. Lázasan jött az intézetbe. Január 29-én végezte a laparotomiát a savó kibocsátása után (9 liter) iparkodva, hogy levegő bőven jusson be, mintegy szellőztetve a hasüreget. Amit várt azonban nem ért el, mert a beteg utóbbi időben újból lázas, ha nem is oly nagy fokban, s a hasvízkór is újból jeientkezik.

Dr. Fischer Jakab egy esetében szintén tuberculosis peritonei miatt Dr. Schmid Hugó végzett laparotomiát, de a tuberculosis már oly általános volt, hogy a laparatomia nem segített.

Dr. K a p p e r törzsorvos megtartja előadását a functionalis neurosisokról egy spinalis lues és egy Rayneaud-féle megbetegedés kapcsán. Azután egy nephritis interstitialis praeparatumot mutat be, mely arteriosclerosis után, szívbántalom nélkül lépett fel.

Dr. P á v a i külön vitagyűlést kíván rendezni ez érdekes előadásról, mert a neurasthenia, a syphilis, alcoholismus s tuberculosis mellett negyedik csapása az emberiségnek.

Negyedik ülés 1904. április 20-án.

Elnök: Dr. P á v a i Vajna Gábor. Jegyző: Dr. H a r d t m u t h Károly.

Napirend előtt jelenti Dr. P á v a i, hogy Dr. K o m á r o m i előadó úr legnagyobb sajnálatára a mára hirdetett előadását a közbejött vasúti strájk miatt nem tarthatja meg. Másodszor örvendetes tudomásul adja, hogy tagtársunk Dr. E l b l Károly főttörzsorvos úr legmagasabb helyről a Ferenc-József renddel lőn kitüntetve. Kedves és szigorú kötelességet teljesít midőn úgy az egyesület, mint a saját nevében Dr. E l b l Károly főttörzsorvos urat a legmélyebben üdvözli, mint oly férfiút, ki szíve-lelke melegeivel minden orvosi haladásnak előbajnoka, buzgó szószólója.

Az egyesület jegyzőkönyvi kivonat alakjában fejezi ki szerencsekívánatait az ünnepeltnek.

1. Dr. L i p p a y egy szemhéjplastikával műtett és meggyógyult beteget mutat be, kinél jobboldali carcinoma anguli externi volt jelen, mely a jobb szem bőrén, porcán és a conjunctivákon át mindkét szemhéjnak csaknem egész külső felét foglalta el. A daganat mély kiirtása után támadt hiányt csak plastikai módon lehetett befedni. Ennek általában véve két módját ismerjük: 1. nyeles és 2. nyél nélküli bőrtransplantatio (Reverdia vagy Tiersch szerint). A nyeles a kevésbé gyakori módszer.

A szemhéj egy részét pedig kétféleképen pótolhatjuk: 1. eltolás, 2. csúztatás által. Eltolást az alsó szemhéjon és a felsőn torsio útján. A fennmaradó zugot pótolni lehetne aztán Riché complicált módszere szerint. Jelen esetben előadó a Kovács-féle hazai methodot választotta, mely a hiányzó területet

1904. évi április 20-áról, június 8-áról és október 19-éről. 155

a szomszédságból vett felpreparált darabbal pótolja. A fennmaradó bőrtől fosztott hely sarjadzással begyógyult. Utólag a szemrés szűk volta miatt még canthoplastikát kell végezni.

2. Bemutat egy fiatal gyereket, ki két hét előtt jött a kórházba azon panasszal, hogy a szeme vörös, viszket, hogy folyton dörzsölnie kell. Conjunctivitis vernalis esete. Jelen alakja a bulláris, van azonban torsalis és vegyes alakja is. Csak a cornea szélén vannak a kötőszöveti túltengések rendszerint, itt köröskörül vannak a burjánzások a corneán, ami régi eredetre mutat. A viszketés ellen valami keveset tehetünk acid. aceticum becseppentésekkel. A hegedések ellen sárga kenőccsel való maszirozást próbálhatunk meg, a baj télen javul, de tavasszal rendszerint újra kitör.

Ötödik ülés 1904. június 8-án.

Elnök: Dr. Pávai Vajna Gábor távollétében Dr. Tauscher Béla kir. tan. Jegyző: Dr. Hardtmuth Károly.

1. Dr. Velits igazgató bemutat egy két oldali operált ovarialis cystát, mely gyógyult.

2. Előadást tart: a »symphysiotomiáról« három operált eset kapcsán.*)

Dr. Tauscher Béla előadónak köszönetet mond és az ülést berekeszti.

Hatodik ülés 1904. október 19-én.

Elnök: Dr. Velits Dezső. Jegyző: Dr. Fleischer Emil.

1. Dr. Kováts Lajos: öncsonkitásnak érdekes esetét mutatja be. Iszákosok hallucinatoricus elmezavarában szenvedő egyén betegsége kitörésekor egy szobába elzárkózott és fejszével egymásután vagy 20—25 ütést mért homlokára míg csak a csontot be nem zúzta s össze nem roskadt. A trauma agyvelősérüléssel járt. Az egyén ma egészséges, de sebe is következmények nélkül gyógyult. A friss sérülés fényképe is bemutatásra kerül.

*) Az előadás egész terjedelemben az Orvosi Hetilap Gynaekologia című mellékletének 2. számában jelent meg.

2. Dr. Fischer Jakab kórh. főorvos előadást tart: »a neurasthenia és a paralysis progressiva kezdeti szaka« címen. *)

Elnök megköszöni az előadást és az ülést berekeszti.

Hetedik ülés 1904. november 16-án.

Elnök: Dr. Pávai Vajna Gábor kir. tanácsos. Jegyző: Dr. Hardtmuth Károly távollétében Dr. Kováts Lajos.

A napirend előtt elnök örömmel constatálja azon körülményt, hogy a polgári és katonai orvosok között teljes az egyetértés, a mi az egyesületben való együttes munkálkodásnak egyik főkellékét képezi, s mely körülmény lehetővé teszi azt, hogy az egyesület tudományos működésének eredménye minél nagyobb legyen. Örömmel constatálja egyúttal azt is, hogy a katonai orvosok közül többen, az egyesületbe történt belépésük óta magas tudományos színvonalon álló előadást tartottak, ami az egyesület jó hírnevét úgy szakemberek, mint laikusok előtt nagyban fokozza. Ezzel kapcsolatosan örömmel tudatja az egyesülettel, hogy az orvosok ténykedése iránt a legmagasabb körökben is mindinkább nagyobb az érdeklődés, s hogy a legközelebb lefolyt rövid idő alatt ismételten történik, hogy Ő Felsége által egy orvos részesült legmagasabb kitüntetésben, s indítványozza, hogy az egyesület, Dr. Glässer főtörzsorvosnak, kinek Ő Felsége, önfeláldozó, önzetlen s buzgó tudományos működésének elismeréséül a vaskorona rendet legkegyelmesebben adományozta, e feletti örömét tolmácsolja s őt ez alkalommal melegen üdvözlje, s hogy neki a további tevékeny s az emberiségre áldásos működéséhez sok szerencsét és hosszú életet kívánjon, végül hogy e legmagasabb kitüntetést a jegyzőkönyvben is megörökítse, s ünnepeltet erről jegyzőkönyvi kivonatban értesítse.

Ezt az egyesület jelenlevő tagjai egyhangulag, örömteljesen elfogadják.

Ezután Dr. Velits Dezső bemutat két kiírtott daganatot, nevezetesen egy papillaris cystat és egy myomat, mely kiírtásnak azon körülmény adott különös érdekességet, hogy a

*) Az előadás egész terjedelemben a »Gyógyászatban« jelent meg.

betegnél kétoldali lágyéksérv volt jelen, amelyek a kiirtással kerültek operatív gyógyításra. A bemutatás után napirendre került Dr. Velits Dezső előadása az elhanyagolt szülésekről, melynek folyamán az előadó 27 esetről számol be, melyek a vezetése alatt álló intézetben lettek kezelve, s melyek a Pozsonyt környékező 3 megyéből lettek beszállítva és melyeknél a gyógyulás eredménye aránylag igen kedvező volt.

Előadó kitér azután az elhanyagolt szülésekre, ezek okaira és utókövetkezményeire, s előadását egy, az orvosi karhoz intézett felhívással fejezi be, melyben kiemeli azt, hogy a szüléseknél, a hol orvosi beavatkozásra van szükség, épen az orvostól kívántatik meg a legnagyobb körültekintés és lelkiismeretesség, s felhívja az orvosi kart, hogy különösen a bábák ténykedését szigorúan ellenőrizze s őket, kiktől sokszor az emberek élete függ, a leglelkiismeretesebb eljárásra szorítsa.

Elnök az ülést bezárja.

N y o l c a d i k ü l é s 1904. n o v e m b e r 30 - á n .

Elnök: Dr. Velits Dezső majd Dr. Pávai Vajna Gábor kir. tan. Jegyző: Dr. Kovács Jónás helyett Dr. Limbacher Rezső.

A mult ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után, napirend előtt felszólal Dr. Glässer főtörzsorvos s rövid, meleg szavakban köszönetét fejezi ki a kitüntetések alkalmával hozzáintézett jegyzőkönyvi kivonatért, egyuttal mint vendéget bemutatja Dr. Schiffrer János főtörzsorvos urat.

Elnök jelentvén, hogy Dr. Mandello Gyula kir. jogakadémiai r. tanár a szakosztály engedelmeivel ismertető előadást kíván tartani a »kölni orvosi akadémia szervezéséről«, indítványozza az előadásnak f. é. december 15-én tartandó ülésre való kitűzését. Egyhangulag elfogadtatik.

Dr. Schmid Hugó áll. kórházi főorvos úr erre két igen érdekes műtétről számol be. Az egyik a laparotomia, melyet f. é. szept. 27-én egy nőpaciensen végzett epekőconglomeratum okozta ileus miatt. A mint egy diónyi, idegen test egy harántul futó bélseben át távollittatott el. A nő gyógyult. A másik műtétet egy férfit betegen végezte, kinél pylorus-carcinoma okozta stenosis volt jelen. Az inanitio végstádium-

mában levő beteg ismételt sürgetésére gastro-jejunostomia-antecolicát végzett s ez alkalommal először használta a Murphy-gomb szellemesen módosított alakját, a Jabolay-féle gyűrűt, melynek legkiválóbb előnye az, hogy szükségtelessé tesz minden bélvarratot s így a műtét idejét ad minimum reducálja. Az operatio igen jól sikerült, a gyomorbélpassage helyreállott, a beteg azonban az alaphántalom okozta inanitio folytán harmad napra meghalt. A hullából kiirtott gyomrot s beldarabot bemutatja, egyuttal a gyűrű alkalmazását egy flanellből készült gyomorphantomon demonstrálja.

Bemutató után az elnöki széket Dr. Pávay Vajna Gábor kir. tan. foglalja el, a ki bemutatván Dr. Glässernek az elnökséghez érkezett köszönő levelét, felkéri Dr. Velits Dezsőt előadásának megtartására.

Mielőtt előadó áttérne tk. tárgyára, folytatólagosan referál a már a mult ülésen is ismertetett műtétjéről s magát a beteg, kinél jelenleg valószínűleg a vena portae rendszerében levő akadály miatt ascites van jelen, per primam gyógyult 3, szigonyalaku hassebével bemutatja. Majd egy zsiros szét-esésben levő, 800 gr. súlyú myomát demonstrál, melyet egy 9 napos puerpera uterusából, kinél megelőzőleg placenta praevia okozta heves vérzés miatt 5 hónapos abortus fejeztetett be. rázó hideg, s 40° C. láz mellett nagy nehézségek közt polypfogóval enucleált.

A praeparatum bemutatása után előadó egy nem régiben végzett műtét kapcsán az extrauterin graviditásról tartja előadását, melynek keretében kiterjeszkedik ezen elég gyakori rendellenesség pathológiájára, kóroktanára, s tubaris graviditas minden egyes alakjának u. m. az ampulláris, isthmicus, interstitialis, ovarialis és tuboovarialis graviditas klinikai tüneteire, lefolyására, prognózisára s a secundär hasüri terhesség képződésére. A változatos klinikai tünetek közt kiemeli a korai időben fellépő tubafájdalmakat, görcsrohamokat; a tub. abortusnál a megfelelő oldali, görcsrohamokkal megelőzött fájdalommasságot; majd rámutat arra, hogy a tubaris abortus nem egyszer simplex vetélés, sőt néha a dysmenorrhoea membranacea képe alatt folyik le. A ruptura klinikai tüneteit, terápiáját, a végzendő életmentő műtétet vázolván, az ektopiásan

fejlődő pete, illetve magzat sorsát s az általa okozott tüneteket tárgyalván, kimerítően foglalkozik az extr. uterin graviditas többi alakjainak therápiájával s kiemeli azt, hogy minden méhen kívüli graviditást mint valamely malignus ovariális tumort irtsunk ki. A műtét egyébként a terhesség előhaladott stadiumában, obsolet vagy genyedő esetekben, egyik legnehezebb problémája a hasüri chirurgiának.

A mi az általa megfigyelt eseteket illeti, említi, hogy 6-ban anamnestikus adatok alapján haematocoele diagnostizáltatott s felszívó kezelésre gyógyultak. Három operált esete, melyekről ismételten referált, obsoletek voltak elhalt magzatokkal. Egy negyedik esetben élő magzat volt, de az eset Bécsbe került. Három operált betege gyógyult.

Utolsó operált (harmadik eset) esetében a méhen kívüli terhesség lehetőségére gondolván fogott a műtéthez. A hasfalhoz szorosan s lapszerűen odanőtt tumor három rekeszben genyet tartalmazott, s a diagnosis csak a tumor fenekén fekvő s ott tovább táplálkozott kis tenyérszerű leány eltávolítása alkalmával nyert megerősítést. A kiterjedt összenövések miatt a zsákot eltávolítani nem lehetett s azért a hassebbe kivarrta. Nyílt kezelés. A bemutatott beteg azóta hízik, de még mindig van ujjnyi, kb. diónyi sarjadzó üregbe vezető sipolya.

Összehasonlítva már most ezen kevés számot más intézetek frequentáciájával, feltűnő annak csekély volta s az, hogy 13000 megfigyelése alatt állott nőnél egyetlen egyszer sem fordult elő heveny lefolyású eset, ruptura vagy tub. abortus, pedig másutt nagyon gyakori e rendellenesség, 'az irodalom is csakugy hemzseg tőle. Épen azért fürkészve ennek okait, előadó nem zárkozhatik el azon feltevésétől, hogy nőknél az appendicitis mindent takaró leple alatt a tubaris graviditas a diff. diagnosis felállítása alkalmával kellő figyelemben nem részesül s csak így történhetik meg nem egy esetben, hogy a chron. appendicitis hasonló tünetei egy protrahált tub. vetélést, illetve a foudroyansnak diagnostizált epityphlitis egy ruptura tubae lepleznek. Mindezek alapján szükségesnek tartja, hogy a még nemi életet élő nőnél, a mikor ataque-szerű, vagy hirtelen collapsussal fellépő gyuladós hasüri bántalmak appendicitisre emlékeztetnek, minden esetben tüzetes gynaekologiai vizsgálatot

végezzünk s a diff. diagnosisnál az ektopikus terhességre is gondoljunk, nehogy a foudroyans appendicitis helytelen diagnózis miatt, biztosan elveszítsük azt a nőt, kit egy egyszerű műtéttel megmenthettünk volna az elvérzéstől s tegyük azt már azon körülménynél fogva is, hogy nőknél az appendicitis, a proc. vermiformis kedvezőbb táplálkozási viszonyainál fogva sokkal ritkább, mint férfiaknál.

Elnök az ülést bezárja.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Verhandlungen des Vereine für Naturkunde zu Presburg](#)

Jahr/Year: 1905

Band/Volume: [NF_16](#)

Autor(en)/Author(s): Anonymus

Artikel/Article: [Sitzungsberichte 134-160](#)